

sindikalni poročevalec

številka 5

30. avgusta

Izredna konferenca SSS

Dušan Semolič: predsednik Zveze svobodnih sindikatov Slovenije

Zakonodajalec vidi zemljo, hiše in stroje, ne vidi pa ljudi

Nerazumno je, da vlada, ki se dnevno srečuje s stečajmi in brezposelnostjo, sama predlaga zakonodajo, zaradi katere drvimo v še večjo nesrečo. Nerazumno je, da vlada ponuja model, ki je neposredno vperjen v demokracijo, saj največji nasprotnik demokracije ni ideja, ni soldateska, pač pa revščina. Ta izkušnja je znana v Evropi in drugod po svetu. Ko pride do prerazporejanja narodnega bogastva, gre za ekonomsko in socialno revolucijo. Kdor to zamudi, zamudi.

Nas, ki predstavljamo velik del prebivalstva države Slovenije, ni bilo pri pisanju teh zakonov. Smo za lastninjenje, smo za to, da popravimo krivice. Nabralo se jih je nekaj. Toda tu se začne tisto, kjer smo glasni in ne bomo odnehali: ne na račun delavcev in delavk! Tudi pristop mora biti drugačen – enakopraven. Ne pa da nekdo nekaj dobi kar tako, drug pa ima le velikodušno pravico, da nekaj odkupi.

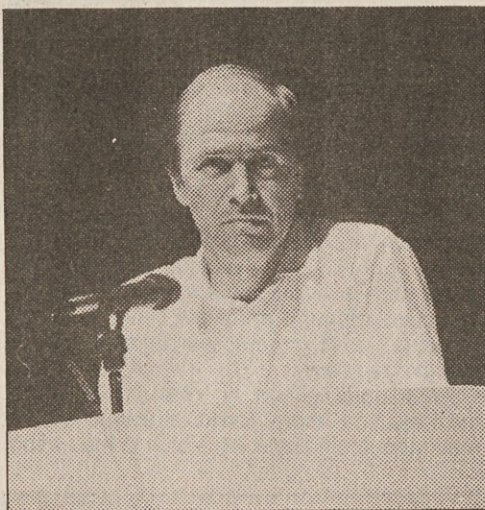
Zakoni skrbijo za državo

Zakonodajalec je pokazal veliko skrb zase, za državo. V tej točki se obnaša kot vsaka oblast. Veliko skrb je pokazal za nekdanje lastnike. Tudi to je do neke mere razumljivo. Če so prizadeti, je prav, da se je z njimi pogovarjal. Toda – in tukaj je spet tisti naš očitek – za bodoče razlaščenca, za nas, za delavce in delavke, je pokazal le ignoranco. Ni se z nami pogovarjal, da bi skupaj poiskali model, ki zagotovo ni lahek. Ponuja pa model, ki vidi zemljo, stroj, hiše, ne pa ljudi, ki delajo na zemlji, ob strojih in živijo v hišah. Oblast izvaja proceduralno nasilje.

Ironija in tragika je, da ministri – del oblasti – pravijo, da gre za predlog, avtor osnutka dr. Mencinger pa izjavlja, da to ni njegovo delo. Zahtevali smo dvotrejinsko večino za sprejem teh zakonov, česar predlagatelji niso sprejeli. Ker gre za usodo vseh nas, ne samo članov našega sindikata, predlagamo, naj ta oblast sprejme iniciativo o sklepanju z dvotrejinsko večino. O tej problematiki bi morali z referendumom ugotoviti večinsko razpoloženje prebivalstva Slovenije. Rok je izjemno kratek.

Lovišča za strankarske veljake

S temi zakoni drvimo v državni kapitalizem. Naši sindikalni kolegi v Evropi, ki imajo to izkušnjo k sreči že za seboj, nam svetujejo, naj ne gremo po tej poti. Tako državni kapitalizem kot državni socializem sta se in se bosta vedno zlorabljala. V obeh primerih pridobijo politične strukture, politokracija, v obeh primerih je najtežje prav delavkam in delavcem. Tudi mi imamo slabe izkušnje z vlogo države na področju gospodarstva, saj se ni nikjer obnesla kot dober gospodar. Država želi s predlaganim modelom ustvariti rezervat, lovišče za interese strankarskih veljakov.

Ta oblast je 15. marca izvedla podržavljenje slovenskih železarn in obljubljala prave rešitve na tej podlagi. Minuli meseci kažejo, da je ta oblast za železarje slab gospodar. Niti ministri, ki so za železarne najbolj odgovorni, ne najdejo časa, da bi se pogovarjali z delavci in poslovodnimi delavci v teh kolektivih.

Svoj glas dvigujemo zato, da se ne bi zgodile nove krivice. Oblast opozarjamo pravočasno, da pot ni prava.

Država z zakoni prevzema vlogo lastnika. Ker doma kapitala ni, bo imel glavno vlogo kapital iz tujine. Mnoge razvite evropske države, ki so šle po tej poti, so vgradile varovalke proti prevladi tujega kapitala. Teh varovalk v naših zakonih ni in zaradi tega je za nas vprašljiv 14. člen zakona o lastninjenju, ki vladi daje neposredne pravice, da velika podjetja določi in prodaja po svoji meri. Temu nasprotujemo.

Tuji kapital bo zahteval evropsko učinkovitost, ne bo pa zahteval evropskih plač. V paketu zakonov pogrešamo zakon o soupravljanju, ki ga recimo imajo v Nemčiji in še kje. Oblast ima iniciativo pri ukinjanju zakonov in ustvarjanju brezpravja, v katerem je najmočnejši tisti, ki ima oblast, najšibkejši pa je delavec. Evropa je spoznala, da je soupravljanje v interesu kapitala in razvoja družbe in ne zaradi usmiljenja do delavca. Očitno ostajamo gluhi za te evropske izkušnje.

Nismo dobili zakonov o skladih, ki so skupaj z vlogo države popolna neznanka, ker gre za koncentracijo velikega kapitala. O kapital-skih družbah bi morali temeljito razpravljati zaradi posledic zakonodaje, ki zdaj še ni kompletirana.

Oblast si žaga vejo, na kateri sedi

Ugotavljamo, da cilj lastninskih zakonov ni povečanje ekonomske učinkovitosti. Menimo, da so v ospredju politični cilji. Oblast si na

Izredna konferenca ZSSS v Cankarjevem domu je imela isto sestavo kot prva konferenca, ki je bila 6. aprila 1991 v Velenju. Tudi to je vodilo delovno predsedstvo, v katerem so bili Gregor Miklič, Mira Videčnik in Albert Vodovnik. Konferenco je začel Gregor Miklič, ki je obrazložil tudi predlog sklepov. Uvodni referat je imel predsednik Svobodnih sindikatov Dušan Semolič, v imenu sindikata kmetijskih delavcev pa je uvodoma govoril Srečko Čater. Delegati so po končani razpravi soglasno sprejeli vsa predlagana stališča in sklepe, ki jih v celoti objavljamo. Dušan Semolič je zatem delegatom obljubil, da se bo v skupščini »tolkel« do konca za stališča in amandmaje konference in da se bo glasovanju izognil, če bo med razpravo spoznal, da za zavrnitev nesprejemljivih zakonov ni možnosti.

Izredne konference Zveze svobodnih sindikatov Slovenije se je udeležilo 139 od 146 delegatov. Skupaj z vabljenimi gosti je bilo na njej 453 udeležencev.

račun delavcev želi zgraditi lastno ekonomsko bazo, toda s tem si žaga vejo, na kateri sedi. Projektanti teh zakonov želijo izkoristiti materialno stisko delavcev, ki so leta in leta delali, marsikje tudi brezplačno, sedaj pa jim velikodušno ponujajo, da to, kar so ustvarjali, odkupijo. Model lastninjenja sloni na preteklosti, ne na sedanjosti, kaj šele prihodnosti.

Podjetja se na nesprejemljiv način delijo na majhna, srednja in velika. V upravnih odborih bodo država, politika, vodstvene politične garniture neposredno posegale v mikroekonomsko odločanje.

V nekaterih velikih kolektivih, kje imajo 510, 505 delavcev, že grozijo, da bodo 5 do 10 delavcev takoj vrgli na cesto, da bi prišli med srednja podjetja.

V velikih podjetjih po zakonu, če bo sprejet, delavci ne bodo imeli nikakršnih pravic do lastnine, ki so jo ustvarili. Obenem pa v zdravstvu ponujajo model obveznega prostovoljnega zavarovanja, po katerem bo država pomagala, ko ti bo hudo, glavno pa si bomo morali plačati sami oziroma se za to prostovoljno zavarovati.

Iz vsega, kar ponuja oblast, izhaja, da morajo delavci delati in molčati (dokler bodo sploh delali), molčati pa zagotovo, ker je soupravljanje odmaknjena vizija. Nekateri ministri pravijo, da imajo delavci oziroma prebivalstvo denar v bankah. To je hud cinizem. Če bi ta oblast hotela odpravljati krivice, bi morala

vedeti, da je prva krivica, ker ljudje v bankah ne morejo dvigniti svojih deviz.

Delavci so največji upniki

Državljanke delnice iz zakona niso za delavce, saj se delijo med vse državljane, starejše od 18 let. Za delavce je to krivično. Te delnice bodo po nekkih izračunih znašale 23.000 din. To ni prava pot, ker le zaposleni lahko izpeljejo produktivno privatizacijo.

Ne smemo pozabiti, da so največji upniki delavci in delavke, ne pa država. Država se vsiljuje, zato, da bi rešila svoje probleme. Odprto pa je vprašanje vrnitve denarja, ki so ga delavci vložili v tovarne, šole, zdravstvo, šport, delavske domove in še kam.

Bivšim lastnikom moramo dati tisto, kar jim je bilo na silo, krivično in brez odškodnine odvzeto. Delavcem pa moramo dati, ne prodati, vsaj tisto, kar so v teh desetletjih naredili, sicer oblast ni poštena.

Zakon o lastninjenju je absolutno nesprejemljiv. Nekateri govorijo (to je katastrofa), naj ga sprejmemo takoj, saj ga bomo lahko že čez tri mesece popravljali. Za tiste, ki delajo in poznajo podjetja, ta argument kaže katastrofalno nerensost telega projekta lastninjenja.

Če kdo krade, je to treba dokazati. Nekateri hočejo sindikate potegniti v to, za kar imamo državo oziroma oblast. Ne moremo pa molčati, če se ena postavi v vlogo tatu in hoče okraati vse delavce zaradi tega, da bi preprečila, da bi »nekdo« kradel. Mi prižigamo rdečo luč na tej poti. Kdor tega ne bo upošteval, bo vozil v karambol z neslutnimi posledicami.

Zakon omogoča krajo premoženja delavcev

Vlada je kot dominantno načelo sprejela vračanje premoženja v naravi, ne pa v vrednostnih papirjih. Zakon uvaja tisto, proti čemu so svarili mnogi ekonomisti, strokovnjaki in teoretiki ter tudi znameniti Sach. Vlada v predlogu zakona razširja krog potencialnih upravičencev, kar bo povzročilo dodatno drobljenje obdelovalnih površin. Država pa skrbi zase, saj v nekem členu piše, da nepremičnin, ki služijo državi, ne bodo denacionalizirali. Groba in nasilna izvedba denacionalizacije brez upoštevanja gospodarske realnosti lahko uniči številne gospodarske subjekte, v njih zaposlene delavce pa pahne v brezposelnost. Zakon izraža neopravičljiv diskriminacijski odnos do upravljalcev družbenega premoženja v kmetijski dejavnosti v primerjavi z drugimi gospodarskimi dejavnostmi. Kmetijska zemljišča se vračajo pod drugačnimi pogoji kot druge nepremičnine, saj zanje ne veljajo zaščitne omejitve, kot veljajo pri drugih nepremičninah.

Posledice zakona bodo stečajni in likvidacije kmetijskih organizacij. Brez dela bo po grobih izračunih 12.000 delavcev iz kmetijstva. Zmanjšala se bo kmetijska proizvodnja in s tem povečale cene hrane. Zaradi prehitro izrečenih predvolilnih obljub in pritiskov različnih lobijev bo nastala nepopravljiva gospodarska škoda. Zagotovo pa bodo kaj kmalu zaznali in začutili moč delavskega lobija.

Na družbenih podjetjih (prvi udar je usmerjen nanje) je osnovna čreda in mehanizacija, v to je vloženo delo delavcev v kmetijskih podjetjih. Na teh posestvih delajo vrhunski kmetijski strokovnjaki, skoraj 3.000 jih je. V igri so tudi blagovne znamke, saj za njimi stoji delo, znanje, kapital.

Zakon o zadrugah je od 53. členu naprej skregan z ekonomijo in z načelom pravičnosti, ker omogoča krajo premoženja delavcem. Vsi izračuni kažejo, da je v Perutnini Ptuj le 10 odstotkov vrednosti premoženja nastalo po vložnem delu kooperantov, ne pa 40 odstot-

kov. Zadrugnikom se po zakonu vrne bivše zadrugno premoženje in podari se jim še 40 odstotkov delnic podjetja. Delavci pa naj bi kupovali delnice lastnega podjetja, ki so ga gradili z odrekanjem in zagotovo nizkimi dohodki. Oblast želi zavestno sprejeti delavce in kmete. Tisti, ki to delajo, bodo prej ali slej odšli, ostali pa bodo sprti delavci, kmetije, sosedje in v vaseh in v mestih.

Oblast je gluha za sindikate

53. člen zakona ima dodatek, to je seznam podjetij za lastninsko preoblikovanje. Gre za politično opredeljevanje, ki ruši vse ekonomske odnose in ustvarja krivice delavcem, ki so z odpovedovanjem gradili nove klavnice, hlevé, vinske kleti in še kaj. Gre za veliko diskriminacijo do zaposlenih v agroživilskih podjetjih in za socialne pretrese.

Suverenost in samostojnost se začne in konča pri hrani. Če tega ni, ni ne prvega in zagotovo tudi ne drugega.

Sindikati želimo sodelovati z oblastjo kot partnerji, kot je to v Evropi. Oblast nas pogosto ignorira in je gluha. Čim močnejši bomo kot sindikati, bolj nas bo vlada morala upoštevati za enakopravnega partnerja.

Priljubljeni moramo biti na napade na naš sindikat in na posameznike, na diskriminacijo. Lahko pričakujemo prefinjene, naročene oblike pritiska. Med seboj si moramo pomagati, zlasti moramo pomagati tistim, ki jim bo najtežje. Krepi moramo solidarnost in medsebojno zaupanje.

Naša vlada očitno ni toliko zrela, da bi spoznala, da mora vsaka stabilna družba imeti močne sindikate, ne šibkih in med seboj

sprtih. Prav socialni problemi so objektivna težava za pot v evropsko skupnost, o kateri tako radi govorimo. Ni razvitih ekonomskih odnosov brez razvitih socialnih odnosov. Nobena evropska država ne more uspešno rešiti zapletenih razvojnih problemov, ne da bi računala na močne sindikate kot največjo garancijo za socialno varnost. Ni nikakršnega razloga, da bi si oblast domišljala, da smo lahko tudi tukaj originalni. Z vase zaverovano oblastjo imamo slabe izkušnje.

Delavci kot nočna mora

Če omeniš delavca, delavko, če hkrati poveš, da ima tudi svoje pravice, krivice in upanja, se sproži plaz klevet, diskvalifikacij, češ, gre za socialno demagogijo, boljše vizem in še kaj. Nekateri ti strahovi preganjajo tudi v spanju. Ti ljudje imajo oblast in vzvode oblasti, ki jih uporabljajo v skladu s svojimi zmotami in iluzijami. Ta lastninski eksperiment bo prizadel tudi delavce upokojeence. Zato se moramo z njimi povezati, da bomo močnejši. Napadajo nas, da manipuliramo z delavci. S tem podcenjujejo delavce, ki vse vidijo in slišijo in tudi razmišljajo. S tem kažejo nepoznavanje delavstva, odmaknjenost od problemov v tovarnah in v drugih okoljih. Naš odgovor je in mora biti: Zveza svobodnih sindikatov bo na čelu delavcev in delavk vedno tedaj, ko bo delavcem hudo, pa najsi bodo napadi na naš sindikat in naše sindikate še tako hudi in neutemeljeni. Bomo pa dovzetni tudi za dokaze in interese drugih. Toda ne bomo popuščali v temeljnih stvareh, ki se tičejo delavcev, pri nas ne bo popuščanja, zlasti kar zadeva delovno in socialno perspektivo našega članstva.

V teh dneh so naše oči uprte v parlament, saj se zavedamo, da sindikati nimajo škarij in platna v rokah. Zato iščemo zaveznike, ne sovražnikov, in se trudimo, da bi vplivali na redke poslance, ki znajo v teh trenutkih prisluhniti ne samo strankarskim veljakom, strankarski disciplini, temveč tudi ljudem iz okolij, iz katerih prihajajo. V tem času je vpliv sindikatov objektivno še majhen. Ko bo datum novih volitev znan, se bo marsikateri poslanec zamislil o strukturi volilnega telesa in začel drugače opredeljevati v slovenskem parlamentu.

Na parlament bi danes lahko vplivali tudi tako, da bi sklicali delavski parlament. Tako bi dokazali, da obstaja še nekdo, ki je žal potisnjen na obrobje tega časa. V tem parlamentu bi lahko bili predstavniki delavskih svetov in člani upravnih odborov, v katerih imajo delavci svoje predstavnike.

Oblast delavcem dokazuje, da so krivi, ker so delali

Pred nami so dnevi, ki bodo usodni za delavke in delavce. Oblast jim želi z močjo pravne norme neusmiljeno dokazati, da so krivi, ker so trdo delali, da so krivi, ker so se odrekli visokim plačam na račun nakupa vsega tistega, kar dober gospodar potrebuje v skrbi za boljši jutri. S temi zakoni jim oblast dokazuje, da so krivi, ker so desetletja delali in ustvarjali marsikaj, kar nas je dejansko približalo evropskim standardom, tudi v proizvodnji hrane. Vse to nas navdaja s tesnobo, strahom in jezo.

Imamo pa kanček upanja, da bodo tudi zakoni usodni tudi za oblast, ker bo z njimi porušila pravičnost, ki je temeljni postulat vsake demokratične družbe. Naši oblastniki, ki se razglašajo za demokrate, s temi zakoni uničujejo na tisoče delovnih mest. To je tragično za prizadete delavke in delavce, je pa

Svobodni sindikati na konferenco niso vabili drugih sindikatov in političnih strank. V konferenčni dvorani so se kljub temu pojavili Emil Milan Pintar, Sonja Lokar in Lev Kreft iz Stranke demokratične preнове.

Konferenca je sklenila, naj predsedstvo Svobodnih sindikatov Slovenije skliče delavski parlament, ki naj bi bil dan pred zasedanjem skupščine, ko bo razpravljala o zakonu o lastninjenju podjetij. Na to zasedanje naj bi povabili 240 predstavnikov delavskih svetov in upravnih odborov podjetij iz Republike Slovenije.

Konferenca je predsedstvo Svobodnih sindikatov pooblastila, da skupaj z republiški odbori sindikatov in območnimi organizacijami Svobodnih sindikatov uveljavlja njena stališča in sklepe tudi po zasedanju parlamenta oziroma sprejetju zakonu.

Udeleženci konference so iz Cankarjevega doma odšli pred poslopje skupščine Republike Slovenije in jo obhodili. Simbolno dejanje je dokazalo, da je za delavsko stvar možno začasno blokirati poslopje, ki ga policija skrbno varuje.

Konferenca je sprejela predlog Alberta Vodovnika, da naj republiška skupščina oblikuje komisijo, ki naj bi ugotovila odgovornost podpredsednika vlade in ministra za planiranje za njihove izjave v zvezi z lastninsko zakonodajo.

Delegati so podprli tudi predlog skupščini Republike Slovenije, da odgovori na vprašanje, koga bo vlada uporabila proti delavcem, ki svojih podjetij ne bodo hoteli predati novim lastnikom.

tudi priložnost za dokončno streznitev delavk in delavcev države Slovenije in za upor proti temu zlu z vse učinkovitejšim in ostrejšim legitimnim sindikalnim bojem. To Evropa pozna, nič posebno novega ne bomo vnesli v ta slovenski prostor. **Iluzija je pričakovati, da nam bo oblast sama od sebe kaj podarila, zaradi usmiljenja in zaradi evropskih civilizacijskih standardov, ki nas obdajajo.**

Oblast nam bo dala le tisto, kar si bomo sindikati sami izborili v konfliktu z njo.

Oblast je nezainteresirana za partnerstvo med državo in sindikati, čeprav ga ponuja Zveza svobodnih sindikatov, ki združuje več kot 400.000 članov. Oblast se očitno ne zaveda, da je prenekatera demokracija spodletela v revščini. Nam sindikatom ni vseeno, kaj bo s to demokracijo, kaj o z delovnimi mesti

naših kolegov in kolegic, kaj bo s perspektivo našega gospodarstva.

Teden, ki je pred nami, je teden usodnih odločitev. Če bo oblasti uspelo sprejeti takšne zakone, bo ta teden črn teden za slovensko delavstvo. V Zvezi svobodnih sindikatov bomo storili vse, da bo del te črnine zajel tudi vase zaverovano oziroma samozadostno oblast.

Srečko Čater: predsednik sindikata delavcev kmetijstva in živilske industrije

To je rop stoletja

Z izredno konferenco želimo domačo in vso svetovno javnost opozoriti, da procesi v naši družbi, ki se vse manj upravičeno deklarira za demokratično, slovensko ljudstvo vodijo v socialno bedo in hlapčevstvo. Medtem ko je industrija pahnjena v dobo zgodnjega kapitalizma in delavec v položaj hlapca, bo delavec v kmetijstvu jutri postal berač ali v najboljšem primeru dninar pri novem lastniku, delavci v predelovalni industriji pa zelo poceni delovna sila, ki bo po vzpostavitvi monopolnega položaja dejavnosti najmanj prepolovljena.

Zakonodaja, ki neposredno ogroža socialno varnost večine prebivalcev Slovenije, bo plačilo za zvestobo in nadaljnje sodelovanje kmečkega lobija in lobija bivših lastnikov. Na ta način bo delavcem v kmetijstvu ukradeno celotno premoženje. Ukraden bo tudi večinski del premoženja živilsko predelovalne industrije. Brez kakršnekoli možnosti za preživljanje bo ostalo 13.000 delavcev v neposredni kmetijski proizvodnji in nekaj 10 tisoč v dejavnostih, ki so bile na to vezane.

To dejanje ni samo zločin in krivica nad starši, marveč tudi nad deset tisoči naših otrok, ki zaradi naše revščine ne bodo imeli nikakršne možnosti za izobraževanje. Skupina ljudi, ki je uspela z obljubami prevarati večino Slovencev, si hoče oblast utrditi tudi na ta način, da bo preprečila izobraževanje slojem, ki so odreni za hlapce. Ne znam si namreč predstavljati, kako bomo brezposelni zmogli šolati svoje otroke, če že danes ob plačah najemamo kredite za nabavo šolskih potrebščin.

Čista demagogija je parola o popravljanju starih krivic, saj bi vračanje zagotovo krivično odvzete zemlje pomenilo odvzem samo 13.047 ha površin, kar pomeni 13 odstotkov od vseh površin, ki so danes v družbeni lasti.

Danes, pred sprejemom rokovnjaške zakonodaje, pa imajo kmetje v svoji lasti že skoraj 90 odstotkov vse slovenske obdelovalne zemlje. Kmetje so v težavnem položaju zaradi zgrešene kmetijske politike v preteklosti, niso pa socialno ogroženi.

Delavci, ki niso krivi za storjene krivice v preteklosti, prav gotovo bodo ogroženi. Zakoni postavljajo kmetijstvo v monopolni položaj, družbenemu sektorju kmetijstva ne dajejo nobene možnosti za preobrazbo. Evropa pa monopolov ne pozna, in z njimi si bomo odškrnjena vrata v Evropo sami zaprli.

Zaradi tega bomo imeli dražjo hrano. Hrane ne bo premalo, ker je mi kot berači in drugi delavci kot hlapci za skromne mezde ne bomo mogli kupovati.

Politična floskula, da ustvarjeno premoženje nima lastnika in da ga je zato nujno podr-

žaviti in mu najti lastnika, nima osnove. Popolnoma jasno se da dokazati, kdo je to premoženje ustvaril. Sleherni delavec ve, kolikšnemu deležu osebnega dohodka se je odpovedoval, da se je zgradila klavnica ali mlekar. Enako je tudi delavec v teh dejavnostih s prostovoljnim delom in odrekanjem dograjeval in posodabljal svojo tovarno, mlekar, klavnico ali vinsko klet. Zato pomeni brezplačen prenos 40 ali celo več kot 50 odstotkov vrednosti tega dela premoženja v last zadruge krajo, ki je ni enake v moderni evropski zgodovini.

Poštena bi bila edino z dogovorom dosežena delitev med delavci, kmeti in državo z deleži, ki jih ni težko zračunati. Pravična delitev ne bi povzročila zmanjšanja predelovanja hrane, bi pa stimulatивно vplivala na boljše delo vseh zaposlenih, in živilsko predelovalna industrija bi ob pametno vodeni kmetijski politiki lahko ostala popolnoma tržno organizirana.

Ponujeni tretjinski odkup delavskih delnic je cinizem, ki si ga je predlagatelj izmislil v posmeh vsem, ki živijo na robu eksistenčnega minimuma. Zaradi neupoštevanja minulega dela je to dejanje moč okvalificirati kot rop stoletja.

Vse to pa je moč preprečiti, če nam delegate v skupščini uspe prepričati, da je zakonodaja, ki je predložena, strokovno in sociološko nesprejemljiva, da je nujen popolnoma drugačen pristop, da zakonov ne morejo in ne smejo pisati posamezni lobiji, marveč stroka, ki mora doseči konsenz v vseh slojih in strankah. Upoštevanje mora biti ustavno načelo enakopravnosti vseh državljanov in predvolilna obljuba, da se s popravljanjem starih krivic ne bodo povzročale nove.

Iz razprave

**Metka Rokсандič,
Svobodni sindikati
Podravja:
Pokažimo svojo moč**

Bila sem v marsikaterem podjetju, kjer so delavci točno vedeli, kaj je zanje koristno. Ni

potrebno, da zdaj v imenu delavcev nekdo razlaga, kaj je pametno in kaj ne. Delavci vse to čutijo na lastni koži, zlasti zato, ker niso socialno zaščiteni in ker nimajo pravic niti na zavodu za zaposlovanje. Nezaposleni niso niti socialno niti zdravstveno zavarovani. Delavci imajo 30 in še več odstotkov nižje plače, kot jim pripadajo po kolektivni pogodbi, v katero se vmešava država z zadrževanjem uporabe eskalacijske klavzule.

Naši člani nas bodo ocenjevali le po tem, kar bomo zanje naredili. Predlagam, da na izredni konferenci, sprejememo program ukrepov do sprejetja zakona o lastninjenju in tudi potem, ko bo zakon sprejet. Dokazati moramo, koliko smo močni in kaj zmoremo narediti. Predlagam, da se vsi sindikati, članstvo vseh sindikatov združimo v skupni akciji.

**Marica Jonozovi,
Jutranjka:
Kupnino naj
dobijo podjetja**

Zahtevamo, da se pri lastninjenju vseh podjetij upošteva dosedanje delo vseh zaposlenih. Delavci nimamo nobenih možnosti, da bi pri sedanjih plačah odkupovali delnice in tako pridobili možnost upravljanja podjetij, v katerih delamo. Kriteriji za razvrstitev podjetij v velika, srednja in majhna bi morali upoštevati realno vrednost družbenega kapitala mesec

dni pred lastninjenjem. Prepričani smo, da bi morala kupnina od odkupa ostati podjetjem za reševanje izredno slabe likvidnosti. S tem bi bili zaposleni tudi bolj motivirani za odkup delnic svojih podjetij.

Alojz Omejc, ROS
tekstilne in usnjarske
industrije: Delavci z 200
DEM ne bodo kupovali
delnic

Vlada bi morala iskati hitre rešitve za ohranitev zdravega jedra gospodarstva. Namesto tega pa nam je pomahala s tremi zakoni, ki naj bi razpadajoče gospodarstvo rešili pred domnevnimi zlorabami družbene lastnine. V teh zakonih ni sledu ukrepov za dokapitalizacijo in oživljanje gospodarstva. Država bo zbirala denar v sklade, zakonov, ki bodo opredeljevali način dela teh skladov, pa še zdaj ne poznamo. S predlaganimi zakoni bo vlada osiromašila še tisti del gospodarstva, ki je danes delno nad vodo. Menim, da se politične ambicije nekaterih strank in posameznikov, da bi dobili v roke celotno gospodarstvo in z njim manipulirali, ne smejo in ne morejo uresničiti. Oblastniki ne smete misliti, da bodo tekstilni delavci, ki imajo 200 DEM plače, kupovali podjetja. Ne gre za podjetja s tržno perspektivo, temveč bolj za prazne stene, ki niso vredne počenega groša.

Viktor Markovič,
Svobodni sindikati
Ptuj: Povratniki ne
morejo imeti večjih
moralnih pravic kot
delavci.

Izvršni svet je določil besedilo zakona, s katerim najprej zavaruje premoženje nekdanjih lastnikov, njihovih dedičev, zadrug in verskih skupnosti. S tem je povedal, da naš delavec lahko pozabi na svoj 45-letni prispevek k izgradnji Slovenije, kjer zdaj barantajo kmečki lobiji, izdajalci slovenskega naroda in vse vrste povratniki s pokojninami v devizah. Sprašujem, kaj so le-ti prispevali za to našo Slovenijo. Od kod izvira njihova moralna pravica, da razsojajo in obsojajo tiste, ki smo največ prispevali.

V predlogu zakona je tudi takoimenovani slovenski odškodninski sklad, ki bo po mojem mnenju služil za poravnavo zahtevkov iz postopkov denacionalizacije, ki bodo Slovenijo pripeljali v 30-letno pravdarsko vojno.

Menim, da poslanci Slovenije ne glede na stranko nimajo nobene moralne pravice glasovati za predlog takega zakona. Če bo zakon vseeno sprejet, mora Zveza svobodnih sindikatov sprožiti ustavni spor, po potrebi pa tudi spor pred mednarodnim sodiščem.

Franc Verner Petek,
ROS delavcev
trgovine: Državljanke
delnice grede le
delavcem

Trgovci zahtevamo, da mora bivši lastnik, ki mu vračamo podjetje, podpisati pogodbo,

po kateri bo za nedoločen čas zaposlil vse, ki so v podjetju zaposleni. Predlagamo, da se fizično vračanje podjetij omeji in omogoči le bivšim lastnikom in takšnim dedičem, ki se zdaj ukvarjajo s to dejavnostjo. Vsi drugi naj dobijo le delnice. Tudi v Gospodarski zbornici so ugotovili, da bodo slovensko gospodarstvo v prihodnje upravljali uradniki, torej tisti, ki bodo za svoje delo plačani kot dobri uslužbenci. Ne vem, kako bodo takšni uradniki gospodarili v finančno čistih podjetjih, saj bodo managerji potisnjeni v ozadje in nezainteresirani za reševanje gospodarstva.

Če so predlagatelji zakona izračunali, da je pravično 35 odstotkov delnic razdeliti brezplačno prek investicijskih družb, potem smo prepričani, da so upravičenci le zaposleni v podjetjih, ne pa obrtniki, kmetje ali celo zdomci. Za delnice, ki jih bodo podjetja v zakonu ponudila v odkup, bi zaposleni morali imeti predkupno pravico z ustreznim popustom in možnostjo obročnega odplačevanja, kakršnega predlog zakona o denacionalizaciji predvideva za odplačilo podjetja bivšemu lastniku.

Marija Šeško, ROS
gostinstva in turizma:
Delavcem razdeliti 30
odstotkov delnic

Menim, da bomo s podržavljanjem velikih gostinskih podjetij naredili družbi in sebi več škode kot koristi. Sedanji upravljalci in delavci so se dolga leta odrekli višjim osebnim dohodkom in vlagali v objekte z željo za boljši jutri. Natakariji in kuharji, ki zaslužijo po 200 DEM, ne morejo odkupovati delnic. Zato podpiramo zahtevo, da se 30 odstotkov družbene lastnine razdeli med vse sedanje in upokojene delavce v podjetju v skladu z njihovim prispevkom.

Andrej Cimerman,
Svobodni sindikati
Ljubljanskega območja:
Tudi v velikih podjetjih
naj delavci postanejo
lastniki

Poznam velika podjetja kovinske in elektroindustrije v Ljubljani in zato vem, da 95 odstotkov vseh praktično nima svojega denarja. Pričakovani lastniki ali kupci bodo zato takšna podjetja lahko kupili zelo poceni. Če bo tuji kupec hotel oživiti proizvodnjo, bo moral vanjo vložiti dodatna sredstva in s tem bo postal večinski lastnik podjetja. V Papirnici Vevče smo spoznali, da lahko v takšnem primeru v podjetju ostane le minimalno število zaposlenih. Po nekaterih izračunih bo zaradi teh zakonov v prihodnjih letih v Sloveniji izgubilo delo 250.000 delavcev. Vse kaže, da se bodo veliki sistemi, kot so Iskra, Gorenje, TAM, Metalna, Železarne kmalu zmanjšali na minimum, in potem ko bomo izgubili te gospodarske stebre, ne bomo imeli niti pogojev za drobno gospodarstvo, ki zdaj dela za te večje sisteme.

Zato je treba delavcem v velikih podjetjih omogočiti, da postanejo solastniki. Ta podjetja naj tako postanejo mešana. Takšna podjetja bodo zanimiva tudi za tuje vlagatelje, ki jih bodo skladno s svojim vložkom tudi soupravljali. Predlagateljem zakona predla-

gam, naj obiščejo Avtomontažo, kjer so takšen model obdelali in zdaj o njem razpravljajo z delavci in sindikatom. Ta model so Avtomontaži predlagali njihovi poslovni partnerji iz Nemčije in Velike Britanije.

Vlado sprašujem, zakaj še vedno velja zakon o stečajih (Uradni list SFRJ 84/89). Mislim, da je edini zakon SFRJ, ki še velja v Republiki Sloveniji.

Rajko Lesjak, sekretar
ZSSS: Kradljivcem ne
bomo držali vreče

Gospodje poslanci, če ste se morda ustavili v bazi in vprašali, kaj menijo o paketu lastninjenja, če ste se, potem ne dvomim, kako boste odločili v teh dneh, ki so usodni za delavce.

Če je to kraja in kraja je, in če kradejo tisti, ki držijo vrečo, potem Svobodni sindikati te vreče ne bomb držali. Če je to rop, potem nas ni zraven. Zato danes opozarjamo, da je naša družba toliko zrela in da ima toliko demokratičnih vzvodov, da lahko te zakone sprejme tudi po meri delavstva in po meri državljanov, na katere se danes tako radi sklicujemo. Ko je gospod Peterle dal nalog za zakon o lastninjenju, je, kot vse kaže, zastavil besedo in podpis za še večje krivice. Spoštovani gospod predsednik, sprašujem vas, kaj boste storili, če delavci podjetij ne bodo dali. Mi že imamo znake za takšno obnašanje.

Pri lastninjenju ne gre le za politično vprašanje, kot pravijo strankarski liderji, temveč tudi za civilizacijska, moralna in pravna vprašanja. Zato moramo ta vprašanja rešiti na moralen način. In če kdo ob teh vprašanjih pripravlja nov volilni golaž, potem te kuhinje ne priporočam.

Stanko Mlakar,
Svobodni sindikati
Maribor: Delavci smo
kmetom plačevali
zavarovanje

Ko govorite o denacionalizaciji, imate oblastniki pred očmi le krivice, storjene z odvzemom premoženja večinoma bogatejših slojev. Ne vidite pa, da boste delavce ropali za osnovne možnosti za preživetje. Oblastnike želim spomniti na pozitivne poteze tega delavstva v preteklosti. Naše delavke, ki ne zaslužijo dovolj niti za kruh in mleko, so solidarno pokrivalo primanjkljaj kmečkega zavarovanja kljub temu, da so kmetje premožnejši od delavcev. Delavci smo združevali denar za pospeševanje proizvodnje in predelave hrane

in na ta račun so mnogi kmetje dobili nepovratna sredstva in kredite za nove farme, vinograde in sadovnjake. Ali nismo delavci tako popravili krivice, čeprav smo morali kupovati za naše plače izjemno drago hrano? Kmetom tega nismo očitali, ker smo se zavedali, da se v visokih cenah skrivajo previsoki stroški države, ki še zdaj naraščajo. Predlagam gospodu Omanu, da se zamisli, saj Evropa ne čaka na njegove drage tržne presežke in torej kmetje potrebujejo domačo kupno moč, ki je pa ne bo brez dela in za-
sluška.

Oblastnike sprašujemo, kje so vrednote strank, na primer vrednote krščanstva, na katere se radi sklicujete. Vi teh strank ne potrebujete, zadošča vam DEMOS in parlament v Poljčah, da vodite vojno proti delavstvu Slovenije. To so tisti, ki so s svojo zavestjo branili naše mejne prehode in ohranili samostojnost Slovenije. Delavci zahtevamo, da nas in naša podjetja obravnavate tako, kot ste obravnavali sisteme podjetij iz koncerna JNA, katerim ste prepustili vse in to danes vozijo iz Slovenije, ne da bi kupovali delnice za tanke, rakete, topove in avione. Gospodje, ki ste se odpovedali tem sredstvom, se lahko odpoveste tudi našim podjetjem in nam omogočite, da delamo in si zagotavljamo človeka vredno življenje in tudi sredstva za funkcioniranje države Slovenije.

Franc Berginc, ROS gradbeništva: Gradbinci ne bodo delničarji

Zaradi zakona o lastninjenju bo ostalo brez zaposlitve kakšnih 25.000 delavcev, to je skoraj polovica zaposlenih. Slovensko gradbeništvo je predstavljalo 15 odstotkov družbenega proizvoda in ima tudi tolikšen delež družbenega bogastva. Gradbena podjetja so tehnološko razvita in so se potrdila tudi na tujih trgih. Danes so gradbena podjetja, ki so se skoraj vsa razvila iz ustvarjenega lastnega dohodka, pred razprodajo mehanizacije in druge drage opreme. Razprodaja po knjižni vrednosti bo cvetela in zaradi tega bo ostala armada nezaposlenih. Menim, da lastninjenje opreme in nepremičnih gradbenih podjetij ne bi smele potekati brez obveznosti do tistih, ki so zdaj zaposleni v gradbeništvu.

Albert Vodovnik, SKEI: Poslancem odrekam pravico, da glasujejo o teh zakonih

Kovinarji smo že večkrat povedali, da ne pristajamo, da Republika Slovenija sprejme vse te zakone, ne da bi imeli tudi razvojno socialni program in zakon o soupravljanju. V zvezi z nastopi ministra Umka in podpredsednika vlade Andreja Ocvirka, ki trdita, da zakon o lastninjenju nadaljuje zakon, ki ga je pripravil dr. Mencinger, predlagam skupščini, da ustanovi komisijo, ki naj razišče, kdo zavaja javnost. Predlagam, da se vsi ti zakoni sprejmejo z referendumom, ker se takrat, ko sem na plebiscitu glasoval za svobodno Slovenijo, nisem izrekel za to, da me nekdo okrade, to pa dela naša OBLAST. Poslancem odrekam vso pravico, da glasujejo o teh zakonih.

Menim, da je treba strategijo delovanja sindikalnega boja poveriti predsedstvu in svetu, da skupaj s sindikati dejavnosti pripravita metode in ukrepe v primeru, če bo zakon sprejet v obliki, kot je sedaj predlagana. Gospod Pučnik je izredno odklonilen do sindikatov in zato za nas negativna osebnost. Mislim, da ni vsega sam kriv, saj še marsikdo razmišlja na enak način. Pučnik je slovenski janičar in v zgodovini smo jih imeli že nekaj.

Alojz Ovnič, Svobodni sindikati Koroške: Politiko iz gospodarstva

Sedanji veljaki so pred volitvami pogosto govorili, da se politika ne sme vmešavati v gospodarstvo. Naši kvazi politiki so kljub temu odločno posegli v gospodarstvo. Vse kaže, da hočejo podjetja čimbolj uničiti in zbiti njihovo ceno, da bi lahko delavske žulje podarili tistim, ki nisti s prstom niso mignili za vrednost družbenega premoženja. Delavec v marsikaterem podjetju ne dobi dovolj niti za kruh, kaj šele za druge račune. V istem podjetju pa dobi direktor tudi 15-krat večjo plačo z dnevnici in še čim. V primeru pa, da v podjetjih ni dovolj denarja za plače direktorjev, pošiljajo delavce na cesto, od preostalih pa zahtevajo, da delajo več, sicer jim grozijo z delovnimi knjižicami.

Delavci zahtevamo pravično voden postopek lastninjenja in vračilo kapitala tistim, ki so ga ustvarili. Zahtevamo pravico do soupravljanja. Zahtevamo tudi, da se bodoči lastniki družbenega kapitala odrečejo svojim delovnim mestom in omogočijo delo ljudem, ki bi zaradi lastninjenja lahko ostali brez možnosti za življenje.

Karel Krauzer, TUS Slovenj Gradec: Strižejo nas kot ovce

Dogovorili smo se, da ne dovolimo prodaje in odtujevanja stanovanj, počitniških objektov in drugih objektov, ki so sad delavskih odrekov. Predlog zakona o zadrugah postavlja kmete proizvajalce v nadrejen položaj v primerjavi s proizvajalci drugih surovin in energije. Po enaki logiki kot kmetje bi lahko tudi rudarji, naftni delavci, energetiki in vsi, ki pridelujejo surovine, dobili svoje deleže v podjetjih, ki uporabljajo energijo iziroma surovine.

Vsak narod naj bi imel takšno oblast, kot si jo zasluži. Ne vem pa, v čem smo se delavci države toliko pregrešili, da moramo že leto in pol prenašati peščico ljudi, ki mislijo, da smo njihove ovce in da nas lahko strižejo, kolikor hočejo. Marsikoga izmed njih smo sami izvolili, vendar ne zato, da bo naš dušni pastir, temveč da nas bo z znanjem in strokovnostjo peljal v večjo blaginjo. Mislim, da bi ti oblastniki morali kmalu pospraviti svoje kovčke in se vrniti tja, od koder so prišli.

Edo Kupčič, Svobodni sindikati Ptuj: Pregnali smo enega, dobili pa drugega sovražnika

Kmetijski kombinat Ptuj, kjer zdaj delam, ima 1300 zaposlenih in proizvaja 800 vagonov pšenice na leto. Ko sem vprašal tiste, ki po zakonu kandidirajo za zemljo našega kom-

binata, koliko ljudi bodo zaposlili, sem zvedel, da ne potrebujejo nikogar. Mogoče bi nekateri od njih kljub temu zaposlili 12 delavcev. Ko delavcem pripovedujem o tem, kaj piše v zakonih in kakšne so utemeljitve, mi očitajo, da sem demagog. Sprašujem se, ali sem demagog zato, ker sem v podjetju delal 35 let in ker smo vseskozi skrbeli, da podjetje ni bilo v izgubi.

Zakon o zadrugah ima na seznamu samo dobra podjetja. Sprašujem se, zakaj ni nobenega od tistih, ki poslujejo z izgubo. Ker ne dobim odgovora, sklepam, da je nekdo sklenil, da je treba ta dobra podjetja uničiti, da bi lahko razdelili njihovo premoženje. Čez nekaj dni se bo začela setev. Sprašujem vas, kdo bo v sedanjih razmerah dal denar za setev. Jaz iz svoje plače ne bom dal, kljub temu, da smo vsa prejšnja leta tako delali. Če bo država dala denar, za katerega ne vem, kje naj bi ga dobila, bomo lahko sejali. V nasprotnem primeru pridelka našega kombinata v prihodnjem letu ne bo nihče požel.

V Sloveniji smo pred mesecem in pol pregnali le enega sovražnika, nakopali pa smo si drugega znotraj države in tega bomo izgnali težje kot jugoslovansko armado.

Pavlina Hrovat, Dana Mirna: Ne želimo biti hlapci Jerneji 20. stoletja

Vlada in direktorji so si vzeli toliko pravic, kolikor jih potrebujejo. Delavska nemoč se danes kaže v številu posojil iz sindikalne blagajne. Rada bi vprašala skupščino Republike Slovenije, če je slovenska vlada našla eno samo družbeno stavbo, bolnišnico, šolo, vrtec, v kateri ni delavskega dinarja. Vodilni politiki v Sloveniji najbrž ne vedo, da smo delavci dajali tudi za njihove štipendije, da so se lahko izobrazili, da nas danes vodijo iz naroda delavcev v ljudi hlapce.

Slovenija želi biti članica Sveta Evrope in spoštovati mednarodne listine o človekovi lastnini. Predvidevam, da je človek tudi delavec, torej bi bilo pravilno, da bi se naša vlada usmerila v gospodarstvo in v iskanje tržišč, ki so jih izgubila številna slovenska podjetja. Na barikadah smo stali za našo slovensko neodvisnost, za samostojno republiko, ne samo za zemljo, temveč tudi za vse ljudi, ki v Sloveniji živijo. Naši oblasti je treba povedati, da ne želimo biti hlapci Jerneji 20. stoletja.

Ciril Urek, Svobodni sindikati Posavja: Ljudje naj bodo porota

Mnogi veliki tovariši me sprašujejo, če imamo pravico govoriti o udeležbi upokojencev pri lastninjenju. Osebnostno menim, da imamo to pooblastilo od tistih, ki so delali po 40 šihov na mesec, od tistih, ki so zaradi dela postali invalidi, in od tistih, ki so krepko delali in imajo danes minimalne pokojnine. Oblast pa je v letu in pol pripeljala Zasavje na zadnje mesto po razvitosti v Sloveniji in pri nas nastaja geto. Kaže, da so odpisali stare indu-

strijske centre in zaradi zakona o lastninjenju bodo tudi delavci iz teh centrov ostali brez perspektive.

Zahtevam, da se ob obravnavi zakona o lastninjenju ovrednoti akumulacija, ki smo jo ustvarili delavci, in da to akumulacijo valoriziramo. Na tej podlagi lahko delavci postanemo upniki, da bodo lahko naši vnuki gospodarili z delnicami oziroma lastnino. Poslancem predlagam, naj v imenu demokracije razpišejo referendum in vsi ljudje naj bodo porota.

Danilo Šipoš, Sindikati Pomurja: Nimamo partnerjev, imamo sovražnike

Če ta oblast želi izpolniti predvolilne obljube in če želi vrniti denar tistim, ki so financirali njeno pot na oblast, naj to naredi s sredstvi, ki jih je sama ustvarila. Bojim pa se, da ni ustvarila niti toliko, kolikor porabi za toaletni papir. Menim, da se vladanje lahko improvizira, na ta način pa ni možno zagotavljati delo in kruh.

Po vsem tem, kar smo dozdej delali v SKEI in Svobodnih sindikatih, trdim, da nismo dobili

nobenega pravega odgovora. Zato se več ne moremo pogovarjati o partnerstvu, temveč le o nasprotnikih in sovražnikih. Vlada je zaradi te zakonodaje sovražnik delavskega razreda. Predlagam, da se sindikat začne obnašati tako, kot se je treba obnašati z nasprotnikom. Zato konferenci predlagam, da takoj začnemo postopek za razrešitev vlade. Mislim, da je edini pravi napad sindikata v tem času napad na vlado. Če bodo takšni zakoni sprejeti, moramo začeti zbirati podpise za njeno razrešnico.

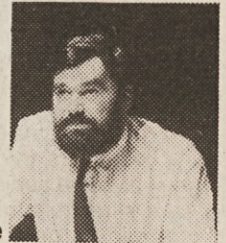

Erik Šerbec, sindikat zdravstva: Delavci se moramo združiti

Delavci zdravstva in vseh družbenih dejavnosti podpiramo delavce v gospodarstvu. Sklenili pa smo, da ne bomo stavkali, temveč se bomo zbrali na protestnih shodih, saj moramo pri svojem delu upoštevati poklicno etiko.

Nočemo tujcev, ker želimo sami gospodariti na svoji zemlji, v svojih tovarnah. Moramo braniti pravico do dela in pravičnega plačila. To je naš moto in zaradi tega se želimo

združiti in biti združeni. Kljub temu, da nas je zakonodaja razdelila na tri različne zakone, menimo, da ne moremo nastopati posebej delavci v gospodarstvu, delavci v negospodarstvu in kmetijstvu. Če bo potrebna druga izredna konferenca Svobodnih sindikatov, predlagam, da na njej govorimo o zdravstvenem zavarovanju oziroma o naših pravicah na tem področju.

Darko Lah: Le oblastnikom gre bolje

Vsi zakoni so napisani v duhu revanšizma in zaradi potrebe, da bi klika, ki je prišla na oblast in ji je zmanjkalo mest, spravila svoje somišljenike še bolj k belemu kruhu. Tržno gospodarstvo ni kapitalizem, ki ga je poznala Evropa pred 60 in 70 leti. Današnje tržne gospodarstvo je tudi soupravljanje delavcev. Vse to namenoma pozabljajo, zato ker kapitalizem po meri teh zakonov pomeni enačaj z veliko in skoraj neomejeno oblastjo. Za DEMOS bi povedal samo to, da je od vseh svojih predvolilnih obljub uresničil samo eno: Volite nas pa nam bo šlo bolje. In jim tudi gre.

Stališča k predlogu zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij

Izredna konferenca Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je dne 27. avgusta 1991 obravnavala predlog zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij in sprejela takšna stališča in zahteve:

1. Predlog zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij je zgrajen na popolnoma novi vsebinski zasnovi in vsebuje normativne rešitve, ki niso dograditev osnutka zakona o privatizaciji iz februarja 1991. Zato zahtevamo, da se predlog zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij vrne v fazo osnutka in da se o njem in rešitvah, ki jih prinaša, omogoči normalno razpravo.

2. Predlog zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij je političen zakon, katerega cilj je, da si sedanja oblast poleg politične prilasti tudi ekonomsko moč, ne glede na posledice za gospodarstvo, za zaposlene, za državljane Slovenije, za razvoj Slovenije.

3. Zakon o lastninskem preoblikovanju podjetij mora temeljiti na tehle izhodiščih:

1. cilj lastninskega preoblikovanja podjetij je večja učinkovitost, ne privatizacija za vsako ceno; motiv mora biti ekonomski, zato mora zakon dati možnost za vse načine lastninskega preoblikovanja, ki povečujejo gospodarsko učinkovitost;

2. avtonomnost podjetij pri lastninskem preoblikovanju ne glede na velikost, in sicer v obdobju 2 let po uveljavitvi zakona, nato

sledijo z zakonom določene sankcije;

3. v zakonu uveljaviti dokapitalizacijo kot enega izmed najučinkovitejših načinov lastninskega preoblikovanja, pri čemer gre vsa kupnina za dodatno izdane delnice podjetjem;

4. priznanje dejanskih lastninskih deležev prejšnjim lastnikom, ustanoviteljem podjetij in vlagateljem, vključno z možnostjo spremembe dolgoročnih obveznosti podjetij v vložke oz. delnice; razlika med tem delom družbenega kapitala in celotno vrednostjo družbenega kapitala kot prirast družbenega kapitala pripada delavcem in skladu za razvoj ter Skupnosti pokojninskega in invalidskega zavarovanja;

5. udeležba upokojenih in še zaposlenih delavcev pri lastninjenju podjetij najmanj v vi-

šini 30% družbenega kapitala;

6. možnost ugodnejšega nakupa delnic za zaposlene, upokojence in druge državljane Slovenije (popust, obročno odplačevanje);

7. upoštevanje obračunanih, a neizplačanih osebrih dohodkov, neizplačanih oz. premalo izplačanih osebnih prejemkov v breme poslovnih skladov in neposredne skupne porabe, opravljeno prostovoljno nadurno delo brez plačila (delovne proste sobote) pri lastninjenju podjetij;

8. zaradi lastninskega preoblikovanja podjetij podjetja ne smejo iti v stečaj ali likvidacijo, ampak morajo brez prekinitve opravljati dejavnost, proizvajati oz. opravljati storitev, ki so jo opravljala pred lastninjenjem;

9. samo zaradi lastninskega preoblikovanja podjetij ne more noben zaposlen delavec

postati brezposeln; po lastninskem preoblikovanju podjetij pa lahko novi lastniki v skladu z delovnopravno zakonodajo sprejemajo ustrezne odločitve;

10. podlaga za lastninjenje je ocenjena vrednost podjetja po eni izmed prospektivnih metod, ki jih predpiše agencija; lastninjenje podjetij po knjigovodski vrednosti je kraja družbenega kapitala;

11. za preprečevanje »kraj« družbenega premoženja so pristojni organi nadzora in organi pregona; zakon »kraje« državne lastnine ne bo preprečil;

12. poddržavljena smejo biti le podjetja iz takih gospodarskih dejavnosti, ki so pogoj za delo in življenje podjetij in državljanov (gospodarska infrastruktura); vsa druga podjetja se poddržavijo le, če v roku 2 let po uveljavitvi zakona niso izvedla lastninskega preoblikovanja;

13. namesto enega je treba oblikovati več skladov za razvoj, kar bo zagotovilo kolikor toliko enakomeren gospodarski razvoj vse Slovenije, pa tudi riziki gospodarjenja s sredstvi skladov bodo manjši;

14. lastninsko preoblikovanje podjetij oziroma organizacij v kmetijstvu in gozdarstvu mora potekati po enakih načelih, načinih in postopkih kot drugod v gospodarstvu;

15. hkrati s predlogom zakona o lastninskem preoblikovanju podjetij je treba predložiti vse zakonske in druge predpise, ki so podlaga za izvedbo zakona in ki bodo delavcem zagotavljali pravice na podlagi dela po evropskih merilih. Hkrati mora biti Skupščini Republike Slovenije predložen tudi razvojni program, ki bo vključeval tudi socialni razvoj;

16. zakon o lastninskem preoblikovanju naj se sprejme na referendumu, če pa ta predlog ne bo sprejet, pa ga mora Skupščina Republike Slovenije sprejeti z dvotretjinsko večino, ker bo imel daljnosežne posledice za vse delavce in vse državljane Republike Slovenije.

4. Zveza svobodnih sindikatov Slovenije utemeljeno pričakuje, da bodo Skupščina Republike Slovenije in v njej zastopane politične stranke upoštevale stališča in zahteve sindikatov, ki predstavljajo večino delavcev v Sloveniji.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije utemeljeno zahteva, naj bi prvi cilj političnih prizadevanj strank, učinkovitejše poslovanje, uspešnejše delo in boljše življenje vseh in vsakogar v Republiki Sloveniji ne pa politična oblast ne glede na ceno.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije ne more dovoliti, da bi bila demokracija grobo zlorabljena za dosego oblastniških ciljev posameznikov ali skupin posameznikov ne glede na njihovo formalno organiziranost.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije bo storila vse in uporabila vsa sredstva, ki so ji v demokratični družbi na voljo, da bo zaščitila interese svojih članov, drugih delavcev in državljanov, ki bi bili prizadeti s predloženim zakonom.

obravnavala predlog zakona o denacionalizaciji in sprejela tale stališča in amandmaje:

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije ne nasprotuje vračanju odvetnega premoženja. Tako svoje stališče je že večkrat jasno in javno izrazila. Pri tem pa smo opredelili pogoje, pod katerimi naj se premoženje vrača:

– popraviljanje starih krivic ne sme povzročati novih,

– premoženje, ki je v sestavu gospodarskih subjektov, naj se vrača v vrednostni obliki, v naravi pa le izjemoma,

– premoženje se v obliki delnic vrača tako, da bodo lastniki delili gospodarsko usodo podjetij,

– vrnjeno premoženje mora ostati v funkciji proizvodnje oz. opravljanja storitev,

– noben delavec ne sme zgolj zaradi vrnitve premoženja ostati brez dela.

S temi svojimi stališči in predlogi smo sodelovali pri obravnavi predloga za izdajo zakona z osnutkom, ugotavljamo pa, da je predlagatelj zakona upošteval predvsem zahteve razlaščenecv. S predlogom zakona so postavljeni v tak ekonomski položaj, da če nočejo, ne nosijo nobenih rizikov, povezanih z gospodarjenjem z vrnutim premoženjem.

Denacionalizacija oz. vrašanje premoženja je zahteven proces, ki ima lahko strahovite posledice za gospodarstvo. Groba in nasilna izvedba denacionalizacije, brez upoštevanja gospodarske realnosti, lahko uniči številne gospodarske subjekte, v njih zaposlene delavce pa pahne v brezposelnost.

V skladu s temi stališči in pripombami predlagamo naslednje amandmaje k predlogu zakona o denacionalizaciji:

Amandma k 2. členu:

1. odstavek 2. člena naj se spremeni in glasi:

»Denacionalizacija po tem zakonu je vrnitev poddržavljenega premoženja v vrednostni obliki kot lastninska pravica ali lastninski delež, v naravi pa le v primerih, ki jih določa ta zakon ali ko se upravičenec tako sporazume s podjetjem.«

Obrazložitev:

Amandma je v skladu s stališčem, da naj se premoženje vrača v vrednostni obliki in le izjemoma v naravi.

Amandma k 7. členu:

V 2. odstavku 7. člena se črta beseda »ne« tako, da se besedilo tega odstavka glasi:

»Dedovanje, ki je povezano z izvajanjem tega zakona, zapade plačilu davka na dediščine.«

Obrazložitev:

Menimo, da ni razloga za oprostitev davka na dediščine, ker če ne bi bilo nacionalizacije, bi upravičenci te davke morali plačati.

Amandma k 16. členu:

1. odstavek 16. člena se spremeni in glasi:

»Premoženje se vrne z vrnitvijo lastninske pravice, z vrnitvijo lastninskega deleža ali z vrnitvijo v last in posest.«

Obrazložitev:

Amandma je skladen s splošnimi pripombami in z amandmajem k 2. členu.

Amandma k 19. členu:

2. odstavek 19. člena se črta.

Obrazložitev:

Amandma je skladen z amandmajem k predlogu zakona o zadržanih, saj preprečuje drobljenje in krnitev ekonomske in tehnološke funkcionalnosti kompleksov.

Amandma k 22. členu:

V 2. odstavku se za besedo »dejavnost« vejica nadomesti s piko, preostalo besedilo do konca odstavka pa črta, tako da se besedilo tega odstavka glasi:

»Zavezanec ima še nadalje pravico uporabljati nepremičnino iz prejšnjega odstavka za svojo dejavnost.«

Obrazložitev:

Določitev roka za najem nepremičnine, ki je bila vrnjena upravičencu, ni skladen z načelom, da se premoženje ne vrača v naravi, ampak mora imeti zavezanec nepremičnine nepremičnino še naprej možnost uporabljati kot najemnik. Ta amandma tudi preprečuje, da se po preteku določenega roka lastninska pravica spremeni v vrnitev v last in posest.

Amandma k 24. členu:

2., 3. in 4. odstavek tega člena se črtajo.

Obrazložitev:

Za amandma k temu členu velja smiselno enaka obrazložitev kot za amandma k 22. členu.

Amandma k 27. členu:

Besedilo 27. člena se v celoti nadomesti z novim besedilom, ki se glasi:

»Kmetijska zemljišča se vračajo tako:

– da se s tem ne okrne funkcionalnost kompleksov, nastalih s komasacijo, arondacijo in na kompleksih trajnih nasadov,

– da s tem ne pride do takšne razdrobljenosti parcel, ki bi onemogočala ekonomično obdelavo.

Če kmetijskih zemljišč ni mogoče vrniti iz razlogov po prejšnjem odstavku tega člena, se upravičencu dodelijo nadomestna kmetijska zemljišča izmed kmetijskih zemljišč v družbeni lastnini na območju, kjer so bila njegova prejšnja zemljišča. V tem primeru se upravičencu dodelijo čim bolj zaokrožena kmetijska zemljišča.

Pri dodeljevanju nadomestnih kmetijskih zemljišč imajo prednost upravičenci, ki jim je kmetijska dejavnost glavna dejavnost.

Na nadomestnih zemljiščih se vzpostavi lastninska pravica v korist upravičenca. Za posest na nadomestnih zemljiščih se smiselno uporabljajo določbe 22. člena tega zakona.«

Obrazložitev:

Amandma k temu členu zagotavlja, da se z vračanjem kmetijskih zemljišč ne drobi učinkovitih ekonomskih in kmetijskih celot. Namesto vračanja kmetijskih zemljišč na zaščitenih kompleksih pa zagotavlja nadomestna kmetijska zemljišča.

Poleg tega določb tega člena ni mogoče ločevati od predloga za izdajo zakona o skladu kmetijskih zemljišč in gozdov Republike Slovenije z osnutkom zakona. Šele predlog za izdajo tega zakona v resnici pokaže, za kaj gre. Gre namreč za popolno likvidacijo »družbenega sektorja« kmetijske proizvodnje in njegovo popolno privatizacijo preko sklada v družinske kmetije. To pa bo imelo za posledico stečaje in likvidacije kmetijskih organizacij, več kot 12.000 delavcev v kmetijstvu bo brez zaposlitve, zmanjšala se bo kmetijska pridelava in s tem povečale cene hrane, stopnjevali se bodo socialni nemiri in destabilizacijski pritiski na državo Slovenijo. Zavračamo trditve o slabih proizvodnih rezultatih in neučinkovitosti kmetijskih kombinatov, ker so neargumentirane in politično tendenciozne. Kmetijske organizacije, ki razpolagajo s komaj 12,6% obdelovalne zemlje (84,4% obdelovalnih površin je v zasebni lasti), ustvarjajo na prostorsko zaokroženih kompleksih nadpovprečne proizvodne rezultate na ravni razvitih evropskih držav tako v prireji mesa in mleka kot v pridelavi pšenice, koruze, sladkorne pese in drugih kmetijskih rastlin. Proizvodne rezultate je mogoče preveriti na podlagi obstoječih analiz na

Stališča in amandmaji k predlogu zakona o denacionalizaciji

Izredna konferenca Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je dne 27. avgusta 1991

Kmetijskem inštitutu Slovenije, Gospodarski zbornici Slovenije – Sekciji za agroživilstvo, pri Ministrstvu za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano ter na samih družbenih posestvih. Z vračanjem kmetijskih zemljišč v naravi bo nastala nepopravljiva gospodarska škoda, ker bo zaradi številnih interesentov – potomcev nekdanjih lastnikov, prišlo do prerazdrobitve strnjenih obdelovalnih površin (njiv, travnikov, sadovnjakov in vinogradov), na katerih ne bo mogoča racionalna in ekonomsko učinkovita proizvodnja.

Pri tem je treba upoštevati dejstvo, da bodo iz proizvodne funkcije nepovratno izpadla osnovna sredstva, v katera so zaposleni v kmetijskih organizacijah in celotna družba vložili nekaj milijard dolarjev. Propadu bi bila prepuščena vsa gospodarska poslopja, kmetijska mehanizacija in visoko selekcionirana osnovna čreda, ki je rezultat štiridesetletnega dela kmetijskih strokovnjakov. Prekinjeno bi bilo uspešno razvito računalniško vodeno delo v živinoreji in poljedelstvu ter neuporabni deset tisoč dolarjev vredni programi. Brez dela bi ostalo okrog 2.800 kmetijskih strokovnjakov, v katerih šolanje je družba vložila milijone dolarjev. Nerazumljivo je, da vlada, ki se dnevno srečuje s stečajni in brezposelnostjo, sama predlaga zakone, s katerimi likvidira uspešna podjetja, povečuje materialno ogroženost delavcev in njihovih družin, spodbuja socialne nemire in zmanjšuje gospodarsko in politično stabilnost države.

Določbe tega člena in določbe X. poglavja predloga zakona o zadrugah bodo – če bodo sprejete – povzročile ogromno materialno in moralno škodo, ker niso ekonomsko, ampak politično motivirane.

Da bi se izognili ocenjenim predvidenim posledicam, predlagamo ta amandma.

Amandma k 38. členu:

V 1. odstavku se črtajo besede »v last in posest«.

Obrazložitev:

Bivšim delničarjem oz. družbenikom se v skladu s temeljnim načelom, da se premoženje ne vrača v naravi, premoženje lahko vrne samo z vzpostavitvijo lastninske pravice. To je tudi skladno z amandmajem k 2. in 16. členu predloga zakona.

Amandma k 42. členu:

V 1. odstavku se za besedo »Slovenija« postavi pika, preostalo besedilo do konca odstavka pa črta.

2. odstavek se črta.

Obrazložitev:

Amandma je v skladu z načelnim stališčem, da se odškodnina opredeljuje le v delnicah, ker le tako upravičenci do premoženja delijo usodo vezavancev, to je nosijo riziko gospodarjenja. Vsaka drugačna ureditev (obveznice, izplačilo v gotovini) bi postavila upravičencu v neprimerno ugodnejši položaj.

Amandma k 45., 46., 47., 48. in 49. členu: Členi 45, 46, 47, 48 in 49 se črtajo.

Obrazložitev:

Črtanje predlaganih členov je v skladu z načelno pripombo in obrazloženju pri amandmaju k 42. členu predloga zakona.

Amandma k 68. členu:

68. člen se črta.

Obrazložitev:

Obe pooblastili organu 1. stopnje začasno prepoved razpolaganja z nepremičninami ali delnega oziroma popolnega kapitalskega preoblikovanja podjetij ter za prenos nepremičnine v začasno uporabo upravičencu sta preširoki. Obe pooblastili absolutno favorizirata pravice upravičenca in absolutizirata lastninsko pravico ne glede na ekonomske, materialne in socialne posledice, ki v končni fazi lahko pomenijo samo zmanjšanje premoženja.

Stališča in amandmaji k predlogu zakona o zadrugah

Izredna konferenca Zveze svobodnih sindikatov Slovenije je dne 27. avgusta 1991 obravnavala predlog zakona o zadrugah in sprejela tale stališča in amandma:

V Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije, še zlasti pa v Sindikatu kmetijstva in živilske industrije Slovenije smo spremljali nastajanje zakona o zadrugah in s svojimi pripombami in stališči sodelovali v dosedanjih fazah njegovega sprejemanja.

Zavedamo se, da potrebujemo nov zakon o zadrugah, ki bo omogočil razmah združništva in ki bo združništvo utemeljil na interesih združnikov in združni lastnini. Prav tako podpiramo vračanje bivšega združnega premoženja, ki je bilo podržavljeno ali brez nadomestila preneseno na druge uporabnike. Vračanje združnega premoženja pa mora potekati po istih načelih in pravilih kot sicer vračanje premoženja po določbah zakona o denacionalizaciji.

Predlog zakona o zadrugah pa v X. poglavju »Vračanje združnega premoženja in združenih vložnih ali prenesenih sredstev ter lastninjenje premoženja, ustvarjenega v trajnem sodelovanju z združnimi organizacijami« ustvarja popolnoma nov vzporeden sistem vračanja premoženja in lastninjenja, ki se bistveno razlikuje od ureditve v predlogih zakonov o denacionalizaciji in lastninskem preoblikovanju podjetij. Ta sistem iz predloga zakona o zadrugah izrazito favorizira kmetijske zadruge in organizacije kooperantov v primerjavi z drugimi gospodarskimi subjekti.

Predlagana udeležba združnih organizacij in organizacij kooperantov pri lastninskem preoblikovanju podjetij, pri čemer gre za brezplačen prenos 40 % premoženja izbranih živilsko-predelovalnih podjetij zgolj na podlagi poslovnega sodelovanja v štirih letih, je brez vsakih resnih ekonomskih podlag, diskriminira druge poslovne subjekte, v največji meri pa delavce, ki so v desetletjih ustvarili to družbeno premoženje. Ustvarjali so ga tudi z nizkimi osebnimi dohodki, z odpovedovanjem osebnemu in družbenemu standardu, ustvarjali pa so ga v enakih, če ne celo slabših pogojih gospodarjenja kot kmetijske zadruge in kmetije.

Zveza svobodnih sindikatov Slovenije meni, da bi sprejem določb X. poglavja predloga zakona o zadrugah imel težke posledice tako za kmetijsko proizvodnjo in živilsko industrijo kot za celotno gospodarstvo in za vse državljane Slovenije. Znižala bi se obseg in raven proizvodnje kmetijskih in živilskih proizvodov, posledica pa bi bila poslabšanje oskrbe prebivalstva in zmanjšanje izvoza. Zaradi lastninjenja oz. vračanja kmetijskih površin številni proizvodni obrati in oprema ne bodo več mogli opravljati svoje funkcije, s čimer bo povzročena ogromna materialna škoda. Velikemu številu zaposlenih, vključno s strokovnjaki, pa grozi, da bodo ob delovna mesta, s tem pa ob delo kot temeljni način zagotavljanja materialne in socialne varnosti.

Iz ocene posledic predlagane ureditve lastninjenja in vračanja združnega premoženja nedvoumno izhaja, da te zakonske rešitve niso ekonomsko, ampak politično motivirane. Njihov cilj je uničiti »družbeni sektor« kmetij-

stva in spodrezati temelje najučinkovitejšemu (tudi v tujini konkurenčnemu) delu živilske industrije.

Iz vseh teh razlogov so določbe X. poglavja predloga zakona o zadrugah za Svobodne sindikate Slovenije nesprejemljive.

Na podlagi vseh teh ugotovitev in ocen predlagamo

amandma k predlogu zakona o zadrugah: »Poglavje X. Vračanje združnega premoženja in združenih, vložnih ali prenesenih sredstev ter lastninjenje premoženja, ustvarjenega v trajnejšem sodelovanju z združnimi organizacijami s členi 53 do 62 se črta.«

Obrazložitev: Določbe, katerih črtanje predlagamo, ustvarjajo v odnosu do drugih delov gospodarstva vzporeden sistem lastninjenja in vračanja premoženja, ki postavlja nekatere vrste gospodarskih subjektov (zadruge, organizacije kooperantov) v izrazito ugodnejši položaj kot druge gospodarske subjekte.

Pri predlagani ureditvi vračanja združnega premoženja tudi ne gre za vračanje združnega premoženja tistim, ki jim je bilo odvzeto, ampak za prerazdelitev bivšega združnega premoženja tudi na subjekte, ki niso pravni nasledniki in ki jih sploh še ni.

Predlagana ureditev lastninjenja in vračanja premoženja je izrazito diskriminatorna do zaposlenih v delovnih organizacijah oz. podjetjih s področja kmetijstva in živilske industrije.

Predlagamo, da se vračanje združnega premoženja opravi po določbah zakona o denacionalizaciji, lastninjenje pa po določbah ustreznega zakona, ki bo urejal lastninsko preoblikovanje podjetij, ker je le tako mogoče zagotoviti enakopraven položaj vseh gospodarskih subjektov in enakopraven položaj vseh zaposlenih.

Javni odgovor gospodu Pučniku, predsedniku Demosa in Socialdemokratske stranke Slovenije

Svobodni sindikati Slovenije ne zlorabljammo delavcev – svojih članov – za noben sloj v Sloveniji, ko jih zastopamo in se borimo za njihove pravice, ki jim jih jemljete v DEMOSU. Svobodni sindikati Slovenije samo izpolnjujemo svoje poslanstvo na podlagi Ustave Republike Slovenije, v kateri je določeno, da družbena ureditev v Republiki Sloveniji temelji tudi na:

»– svobodni ustanavljanja sindikatov kot neodvisnih delavskih organizacij, v katere se delavci prostovoljno združujejo, da bi varovali in izboljševali svoj družbeni, ekonomski in socialni položaj, pravice na podlagi dela in iz dela ter iz delovnih razmerij.«

Pri tem pa ne gre za »Semoličev sindikat«, kot je Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije poimenoval gospod Pučnik, ampak gre za Zvezo svobodnih sindikatov Slovenije, ki združuje preko 450.000 delavcev v Sloveniji. Dušan Semolič je predsednik te zveze in ne njen lastnik, ker takega akta o privatizaciji v Zvezi svobodnih sindikatov Slovenije ni.